

χρεώνει να συνδεθῶν μεταξύ των, ν' αναπτύξουν με άλλους λόγους λογικῶς αναγκαίας σχέσεις ἢ να ἐξισωθῶν ανεξαρτήτως τῆς ὀρθότητος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαστικὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀξιωματικῆς προϋποθέσεως, ἡ ὁποία εἶναι ὑποθετικῆς φύσεως καί, παρ' ὅτι οὐσιαστικῶς αὐθαίρετος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα – ὄχι ὅμως κατ' ἀνάγκην – διὰ τῆς πειραματικῆς ἐπαληθεύσεως τῶν πορισμάτων τοῦ μαθηματικοῦ συλλογισμοῦ ἢ ἀποτελεσματικωτέρα ὄλων τῶν δυνατῶν ἐκδοχῶν. Μόλις ὅμως ἡ φυσικὴ περατώση τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μαθηματικῆς πράξεως, διὰ νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐφαρμογῆς της, τὰ σύμβολα παρακωροῦν τὴν θέσιν των εἰς τὰ συγκεκριμένα ἐμπειρικὰ φαινόμενα, τὰ σημεῖα γίνονται ἰδιότητες καὶ πράγματα, τὰ πλήν, τὰ σύν, τὰ ἐπὶ καὶ τὰ διὰ, ἡ δύναμις καὶ ἡ ρίζα ἐμφανίζονται ὡς ἐκφράσεις μιᾶς ἐντὸς τῶν πραγμάτων θεμελιωμένης καὶ ἐπὶ τῇ βάσει συμβατικῶν μεγεθῶν μετρουμένης ἀνάγκης.

Διὰ τὴν μαθηματικὴν μέτρησιν ἰσχύει ὡς βασικὴ προϋπόθεσις ὁ ὀρισμὸς τοῦ κανόνος. Μέτρησις εἶναι μία σύγκρισις πρὸς μίαν θεμελιώδη ἐνότητα, μία ἀναφορὰ πρὸς τὴν μονάδα, τὸν καθρέπτην, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, ὅ,τι ὑπολογίζεται, ἔχει τὴν ἴδιαν ὄψιν. Ἄλλὰ τὸ συγκριτικὸν αὐτὸ μέγεθος εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σχετικὸν μέγεθος. Δὲν ἴμπορεῖ δηλαδὴ νὰ ὑπάρξῃ μόνον του, ἀλλ' ἔχει σημασίαν, διότι σχετίζεται πρὸς ἄλλα μεγέθη. Θὰ ἴμποροῦσε τὸ μέγεθος νὰ μεταβληθῇ, νὰ μεγαλώσῃ ἢ νὰ ἐλαττωθῇ, κατ' οὐσίαν ὅμως τίποτε δὲν θὰ μετεβάλλετο. Τὸ πόρισμα τῆς μετρήσεως θὰ ἐνεφανίζετο ὑπὸ ἄλλο ἐνδύμα, ὁ σχηματικὸς χαρακτήρ τοῦ μετρουμένου θὰ παρέμενε ὁ ἴδιος. Τὰ μέτρα ἴμποροῦν ν' ἀλλάσσουν, διότι ἡ συνάφειά των εἶναι σχετικὴ, ἐφ' ὅσον δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος. Τρία κιλά μήλα καὶ τρία κιλά σταφύλια ἔχουν τὸ ἴδιον βάρος, δὲν ἔχουν ὅμως τὴν ἴδιαν οὐσίαν. Τὸ μέτρον δὲν μᾶς λέγει τίποτε ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος. Μέτρον καὶ οὐσία εἶναι δύο ἀσύνδετοι ὄροι, ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ὁποίων ἀποκλείει τὸν δεύτερον. Διὰ τῆς ἐνδείξεως τοῦ ζυγοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς ἀλλεπαλλήλους μετρήσεις μᾶς παρουσιάζει τὴν ἴδιαν ἢ διάφορον ἐνδειξιν, δὲν δίδεται οὔτε ἡ παραμικρὰ πληροφορία, περὶ τοῦ τί ἐζυγίσθη. Ἐὰν εἶχομεν τὴν ἀπαίτησιν, νὰ μᾶς δώσῃ ὁ ζυγὸς τὴν ποιότητα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον σκοπεύομεν νὰ ζυγίσωμεν, θὰ μᾶς ἔλειπον τὰ σταθμά. Ἐὰν διαθέτωμεν σταθμά, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ μετρήσωμεν ἐκείνην τὴν ἰδιότητα, ἡ ὁποία δὲν χαρακτηρίζει τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ ἐξομοιώνει πρὸς τὰ ἄλλα πράγματα. Μέτρησις εἶναι λοιπὸν μία ἐσκεμμένη ἀποστροφή ἐκ τῆς ποιότητος, ὁ ὑπολογισμὸς ἐνὸς εἰς ὅλα τὰ πράγματα κοινῶν γνωρίσματος, ἡ σημείωσις ἐνὸς χαρακτηριστικῆς, ὁ ὁποῖος διαγράφει τὸ πρᾶγμα χάριν τῆς «πραγματικότητος».

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις, ἐὰν ἀναλογισθῶ-

μεν, ὅτι ἡ φυσικὴ γνῶσις ἐθεωρήθη ἰδίως κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὡς προφητικὴ ἀποκάλυψις, ὅτι ἡ πρακτικῶς σκόπιμος μεθοδικὴ ἀμαύρωσις τῆς φύσεως διεκπερῦχθη ὡς ἡ μόνη ἀξία τοῦ ὀνόματός της γνῶσις, θὰ ἐννοήσωμεν διατὶ σήμερον, ὅσοι ἐξετάζουν τὴν περίεργον αὐτὴν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐξικνουμένην πίστιν, τὴν κατατάσσουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν προλήψεων. Εἰς μίαν θορυβώδη περίοδον τοῦ πνεύματος «οἱ ψυχοπαθεῖς τὰ κατάφεραν νὰ κλείσουν τοὺς ὕγιεις εἰς τὸ τρελλοκομεῖον»¹². «Σήμερον τὸ γεγονός, ὅτι ἐπέσαμεν εἰς τὰ γόνατα πρὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, μᾶς φαίνεται ὡς δεισιδαιμονία»¹³. Ἡ προσκύνησις αὐτὴ προδίδει ἀπροκαλύπτως τὴν νοοτροπίαν τῆς μαγείας. Παρουσίασε δηλαδὴ μίαν χαρακτηριστικὴν σύγχυσιν μεταξύ φαινομένου καὶ νοητοῦ, θελήσεως καὶ πραγματικότητος, δυνατότητος καὶ οὐσίας. Μία ἀκαλίνωτος ἐπέκτασις τῆς προθέσεως ἐκ τῶν συμβολιζομένων πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα, ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ οὐσιώδους δι' ἐνὸς σχήματος, εἶναι ἀκριβῶς ὁ πυρὴν τῆς μαγικῆς διαθέσεως.

Ἡ μαγικὴ πράξις τῆς φυσικῆς καλεῖται πείραμα. Εἰς τὸν ὀρισμὸν τοῦ πειράματος ἀνήκει ἡ διακοπὴ τῆς φυσικῆς συνεχείας, δηλαδὴ ἡ ἐξέτασις ἐνὸς ἀνώμαλου τρόπου συμπεριφορᾶς τοῦ πράγματος. Διὰ τοῦ πειράματος ἡ μαθηματικὴ σκέψις τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης προσλαμβάνει ἐνεργητικὸν χαρακτῆρα. Ἄντὶ νὰ καταγράψῃ ἀπλῶς τὴν δεδομένην παρατήρησιν, τὴν προκαλεῖ. Ὡς ἄκρον ἄωτον τῆς μυστικῆς διαθέσεως, ἡ σκέψις αὐτὴ «πειράζει» τὴν φύσιν. Πείραμα εἶναι «πειράγμα», σημαίνει δηλαδὴ πάντοτε πειρασμόν. Ἡ εἰς πειραματισμὸν ὑποβαλλομένη φύσις δὲν «ὀμιλεῖ», ὅπως συνηθίζει, ἀλλ' «ἀντιδρᾷ», ἤτοι παίρνει στάσιν ἐναντι ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐρεθίζει. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μεγάλης σημασίας διὰ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν μεταφυσικὴν γνῶσιν, διότι μᾶς ἀποκαλύπτει, ὅτι ἡ φύσις, τὴν ὁποῖαν ἐξετάζομεν ἐπιστημονικῶς, εἶναι μόνον μίᾳ ἀποψὶς τῆς φύσεως, μόνον ὁ τρόπος τῆς ἀντιδράσεως εἰς μίαν τεχνικὴν πρόκλησιν. Ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀντιμετωπίζει ἓνα πειρασμόν, ἐκφράζεται κατὰ τρόπον ἀνώμαλον διὰ τὰς συνηθείας του, συμπεριφέρεται δηλαδὴ, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ στιγμή καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναστέλλει τὰ ἐνδιαφέροντά του, καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ ἐπιστημονικῶς παρατηρουμένη φύσις δὲν μᾶς ἀποκαλύπτει τὸν πυρῆνα της, ἀλλὰ μίαν ὅπωςδήποτε αὐθεντικὴν, ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει ἀνώμαλον δυνατότητα ἐκφράσεως.

Διὰ τοῦτο ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἔχει πάντοτε λάθος καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν πλανᾶται ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῶν ὁσων ἰσχυρίζεται. Εἴτε ἀποσιωπᾷ τὴν σχετικότητα τῶν γνῶσεών της, εἴτε — ὅπως ἐκ πολλῆς ὑπεροψίας ἐπραξεν εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν — προσδίδει εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς της μεταφυσικὴν αἴγλην καὶ ἀφήνει τὴν συμβατικὴν τῆς γνῶσιν νὰ ἐννοηθῇ ὡς μόνη περὶ τῆς πραγματικότητος

ἀλήθεια, ἡ φυσικὴ παρερμηνεύει τὴν πραγματικότητα. Ἡ παρερμηνεία αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα τῆς καὶ ὁ λόγος τοῦ μεγαλείου τῆς. Ἐπὶ τῆς ἐπισταμένης αὐτῆς παρανοήσεως στηρίζονται τὰ τεχνικὰ κατορθώματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐθαμβώθη ὁ ἄνθρωπος τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἡ γνῶσις, τὴν ὁποῖαν μᾶς προσπορίζει ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη, ἐνδέχεται λοιπὸν νὰ ἔχη πρακτικὴν σημασίαν, οὐσιαστικῶς ὁμως εἶναι μία ἐπὶ μέρους πληροφορία περὶ ἐνὸς γεγονότος, τοῦ ὁποῖου οὔτε τὸν λόγον, οὔτε τὴν συνολικὴν παρουσίαν, οὔτε τὸ νόημα τῆς ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίσῃ. Ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη τῆς φύσεως θὰ ἠμποροῦσε ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν θεατὴν μιᾶς θεατρικῆς παραστάσεως, ὁ ὁποῖος κρατεῖ εἰς τὰ χέρια του ἐν χρονόμετρον καὶ σημειῶνει, πότε ἀκριβῶς εἰσέρχονται καὶ πότε φεύγουν οἱ συμμετέχοντες εἰς τὸ παιζόμενον ἔργον ἠθοιοιοί. Ἐὰν σκεφθῆ κανεὶς, ὅτι ἡ φυσικὴ αὐτὴ γνῶσις κάποτε συνήρπασε καὶ ἐμέθυσε τὸν νεώτερον ἄνθρωπον, θὰ ἀντιληφθῆ τὴν κενότητα καὶ τὴν αὐθάδειαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος, ἐπαρθεὶς ἐκ τῆς ἀκριβείας τοῦ χρονομέτρου, ἠγέρθη εἰς τὸ μέσον τῆς παραστάσεως, διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς συμπαρισταμένους εἰς τὸ θέαμα, περὶ τίνος ἀκριβῶς ἐπρόκειτο.

Τὸ «ἄδικον» τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης συνίσταται εἰς τὴν σχέσιν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπιστημονικῶς λέγεται, πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρέπει κατὰ τὴν ἔρευναν ν' ἀποσιωπηθῆ. Ὅσοι κατὰ μαθηματικῶς ἄψογον τρόπον μετροῦν μίαν τετράγωνον ἐπιφάνειαν, ἠμποροῦν νὰ εἶναι βέβαιοι καὶ νὰ πείθουν, ὅτι ἀντιλαμβάνονται τὴν μετρομένην ἔκτασιν κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον. Ὅ,τι δὲν ἀντιλαμβάνονται καὶ διὰ τοῦτο ἢ ὀρθότης τῆς μετρήσεώς των ἔχει συμβατικὸν χαρακτῆρα, εἶναι, ὅτι ἡ πλευρὰ αὐτὴ εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς ἄλλας πλευράς, τῶν ὁποίων ἄλλαι ἐπιστήμαι εἶναι εἰς θέσιν δι' ἄλλων μέτρων νὰ μᾶς δώσουν ἄλλο μῆκος, πλάτος καὶ ἐμβαδόν. Ὅτι ὁμως εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν πρόκειται περὶ διαφόρων πλευρῶν, ἀλλὰ περὶ ἐνὸς κύβου, τοῦτο εἶναι μία γνῶσις, ἡ ὁποία ὑπερβάλλει τὰς δυνατότητας τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν καὶ παραλλήλως δὲν ἐξαντλεῖται διὰ τῆς περιγραφῆς τῶν πλευρῶν αὐτῶν, τῆς μιᾶς μετὰ τὴν ἄλλην. Τὸ σημαντικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας νὰ ἐξετάζουσι τὴν πραγματικότητα ὑφ' ὅλας τὰς δυνατὰς ἀπόψεις, ἀλλ' ὅτι ἐπιτυχάνουσι τὴν σχηματοποίησιν τῆς περιοχῆς των, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὴν παραιτοῦνται τόσον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῦ τρόπου ἐρεύνης τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τοῦ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των ἀνήκοντος θραύσματος τοῦ ἐπιστητοῦ. Σχετικῶς πρὸς τὸ γεγονὸς αὐτὸ γίνεται σήμερον λόγος περὶ ἐνὸς ἀξιωματικοῦ «ἀσυνειδήτου» ὅλων τῶν συστημάτων ποσοτικῆς διατυπώσεως τοῦ πραγματικοῦ κόσμου.

Ὅπως προκειμένου περὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου,

κατ' ανάλογον τρόπον ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη κερδίζει τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς ἀξίαν, ὅταν συστηματικῶς ἀποστρέφῃ τὴν προσοχὴν τῆς ἐκ τοῦ ὑποκειμενικοῦ ὄρου τοῦ ἔργου τῆς. Τῇ βοθείᾳ δοκιμασθέντων ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα παρήχθησαν καὶ ἐξηλέγχθησαν κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέλιξιν, ἐπιτελεῖ ὁ ἐπιστήμων τὸ ἐπόμενον βῆμα τῆς προόδου, ἢ ὁποῖα, παρ' ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ καμφθῇ, δὲν θραύεται, εἶναι δηλαδὴ ἀδύνατον, ὅταν ἐφαρμόζονται οἱ ἐπιστημονικοὶ ὄροι, νὰ ὑστερήσῃ ὡς πρὸς ὅ,τι ἐπετεύχθη, ἀλλ' ἐπεκτείνεται ὡς μία ἀδιάκοπος συνέχεια, ἔστω καὶ ἐάν κατ' αὐτὴν ἀκολουθῶνται συχνὰ κατευθύνσεις, τὰς ὁποῖας ἡ μέλλουσα ἐκτίμηση τῶν πραγμάτων κρίνει ὡς ἀδιεξόδους. Νὰ προαγάγῃ ἢ νὰ παρεκκλίνῃ τὴν πρόοδον αὐτὴν δι' αὐτοδυνάμου, ἀλλ' ἀπηλλαγμένης προσωπικῆς χροιάς συμβολῆς, ἰδοὺ ποῦ ἐγκείται τὸ ἔργον τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔρευνητοῦ. Ἡ προσφορὰ τοῦ ἀτόμου μετρεῖ θετικῶς εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς ἀνελίσσεται τὸ κοινὸν ἔργον. Ἀπεναντίας ἡ προσωπικὴ ἔκφρασις τοῦ κατ' ἴδιαν ἐπιστήμονος ἐπενεργεῖ ἀρνητικῶς ἐπὶ τῆς πορείας τῆς ἐπιστήμης. Κατὰ τὴν εἰς τὰς ἡμέρας μας ἐπιτυγχανομένην ἀκρίβειαν εἰς τὸν τομέα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἐπενέργεια αὐτὴ ἔχει μειωθῆ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ θεωρῆται ἀμελητέα. Βεβαίως εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ παρεισφύουσαν κάποτε λάθη, ὀφειλόμενα εἰς ἐλαττωματικὰς πληροφορίας ἢ τὴν ἀπουσίαν δελτίων πληροφοριῶν, εἰς τὴν μετεωρολογικὴν πείραν καὶ τὴν τεχνικὴν κατάρτισιν, ἀλλ' ἡ μέτρησης ἑνὸς μικροφαινομένου, μολονότι πάντοτε ἀνάλογος τοῦ μετρητοῦ, ἐπειδὴ κατ' οὐσίαν ὁ μετρητὴς αὐτὸς εἶναι μηχανήμα, δηλαδὴ μία τυποποίησις τῆς ἀντιληπτικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι στατιστικῶς ἀμεμπτος, ἐπαναληπτὴ κατὰ βούλησιν, παρὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα τῆς ὑποκειμενικῶς ἄχρους.

Σήμερον ὅμως ἐκφράζεται ὑπὸ τῶν φυσικῶν μία ἐπιφύλαξις, ἡ ὁποῖα δὲν ἀφορᾷ τόσον εἰς τὴν εὐκόλως καὶ ἐγκαίρως ἐντοπιζομένην ὑποκειμενικὴν ἰδιοτυπίαν, ἀλλ' εἰς τὸν ἐρευνῶντα καθ' αὐτόν, μάλιστα εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐρευνᾶν. Ἰδιαιτέρως παρατηρήσιμον καθίσταται σήμερον κατὰ τὰς ἀτομικὰς ἐρεῦνας τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ αἶτημα διεισδύσεως εἰς τὸν τελικῶς ὑπερῆσθητὸν πυρῆνα τῆς πραγματικότητος, ἐπενεργεῖ ἀνασταλτικῶς εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου, ἐφ' ὅσον αἱ ἀντιληπτικαὶ τοῦ ἰκανότητες δυσκόλως ἐκπαιδεύονται . . . Παρὰ τὴν κεφαλαιώδη σημασίαν του τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου συντελεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ ἐργασία, θεωρεῖται ὡς ὁ σημαντικώτερος ἀρνητικὸς τῆς παράγων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται μὲ ἐπιτεινομένην ὀριμύτητα εἰς ὅσους εἰσέρχονται εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς φυσικῆς τὸ αἶτημα νὰ μεταφέρουν μαζὶ τῶν ὄχι μόνον εἰς ἐξέχοντα βαθμὸν, ὅ,τι ὅλοι εἰς ἀφαιρετικὴν δύναμιν καὶ συνδυαστικὴν ἰκανότητα διαθέτουν, ἀλλὰ καὶ τὴν διά-

θεσιν νὰ ἐξασκηθοῦν εἰς μίαν προπαιδεῖαν μὲ σκοπὸν τὴν μείωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος τῆς πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμον μελλούσης συμπεριφορᾶς των.

Ὁ ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται, ἐφ' ὅσον ὁ ἐρευνητὴς παραδέχεται νὰ προσφερθῆ εἰς τὴν ἐπιστήμην ὡς ἀντικαταστάσιμον μέσον. Ὅ,τι ὑπόκειται εἰς τὴν ἐρευναν, τὸ «ὑποκείμενον», ὁ ἀτομικῶς ἢ συλλογικῶς ἐννοούμενος ἄνθρωπος εἶναι διὰ τὴν μεθοδικὴν πορείαν ἀδιάφορος. Τὴν ἀντικειμενικότητά της στηρίζει ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη εἰς τὴν ἐκπληρουμένην ἀπαίτησίν της νὰ ἐπαναλαμβάνεται τὸ μεθοδικὸν ἔργον ὑπὸ τοῦ οἰουδήποτε. Ἡ ἐπιστημονικὴ δπλαδὴ ἀντικειμενικότης προϋποθέτει καὶ ἐπιβάλλει μίαν διάλυσιν τοῦ προσώπου ἐντὸς τῆς ἀνωνυμίας τοῦ συστήματος. Σημασίαν ἔχει ἐκείνη ἡ ὑποταγὴ εἰς τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀκριβεστέραν διαπίστωσιν τῆς λειτουργίας της. Ἐννοουμένη ὡς ἐπιστημονικὸν ἰδεῶδες, ἡ ἄρνησις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου διαχωρίζει τὸν ἐπιστήμονα καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς συγκεκριμένου προσώπου καὶ ἐκ τῶν συνανθρώπων του. Ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη προάγεται συνεχῶς διακλαδιζομένη, διότι συγκροτεῖ μίαν ὀργανικὴν ἐνότητα, ἡ πλέον ἀσήμαντος ἐκφρασις τῆς ὁποίας ἔχει ἀπήχησιν ἐπὶ τοῦ ὅλου, ἀλλὰ καὶ ἀπνχει τὸ ὅλον. Δὲν ἐπιτρέπεται μὲν νὰ ἐπηρεάξῃ τὴν πορείαν τῆς ἐρέυνης ἢ προσωπικότης τοῦ ἐρευνητῆ, ἀλλ' ἡ πορεία αὐτὴ προϋποθέτει μίαν τοιαύτην προσωπικότητα, ἡ ὁποία διερμνεύει τὸ ἐρευνώμενον, καθ' ὃ μέτρον λησιμονεῖ τὸν ἑαυτὸν της. Ἡ λήθη αὐτὴ συμπίπτει πρὸς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἀντικειμένου ἐρέυνης εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν εὐρυτέραν του ἔκτασιν καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θέσιν του ἐντὸς τοῦ ὅλου. Πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ἡμπορεῖ ν' ἀνταποκριθῆ μόνον ὁ ἐκπληρῶν τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἥτοι κανεῖς ἄλλον πλὴν τοῦ εἰδικευμένου, ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ συνδεθῆ πρὸς μίαν πλευρὰν ἐνὸς θραύσματος τῆς πραγματικότητος διὰ μιᾶς συνθηματικῆς γλώσσης, ἀκατανοήτου ὑπὸ τῶν ἀδαῶν, ἀκριβῶς διότι τὸ ἀνθρώπινον ἐντὸς της ἔχει μειωθῆ εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε νὰ ὁμιλῆ μόνον τὸ ἀντικειμενικόν.

I I

Ἡ κατανόησις τῆς γλώσσης τοῦ ἀντικειμενικοῦ, ὁ τρόπος δπλαδὴ τῆς γυμνώσεως τοῦ πράγματος ἐκ τοῦ περιεχομένου του χάριν τῆς συναρτήσεώς του πρὸς ὃ,τι ἐντὸς τοῦ τομέως τῆς ἐρέυνης ἔχει κοινὴν ἀναφορὰν, εἶναι μία προϋπόθεσις, ἡ μὴ ἐκπλήρωσις τῆς ὁποίας θέτει τὸν ἀμέτοχον τοῦ πράγματος εἰς τὸ περιθώριον. Ἡ ἀπίστις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου προσλαμβάνει σήμερον ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου δραματικὸν χαρακτῆρα. Εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην ἀνάγεται μία μεταφυσικὴ δυνατότης, διὰ

τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος καταστρέφει τὴν ὑποκειμενικὴν τοῦ διάστασιν. Ἐντὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ κράτους τῆς Τεχνικῆς ἀντιστρέφονται οἱ ὅροι ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου. Ὅ,τι κατευθύνει, περιορίζει καὶ σχηματοποιεῖ, εἶναι ἐνταῦθα τὸ «ἀπέναντι» τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνώπιον τοῦ τεχνικοῦ ἔργου ὁ ἄνθρωπος καθίσταται περίγραμμα. Τὴν Τεχνικὴν ἐνδιαφέρει ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπινος χαρακτήρ, ὁ ὁποῖος δὲν χαρακτηρίζει τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνεται συγκεκριμένον ἄνθρωπον. Τὸ ὑποκείμενον εἰς τὴν Τεχνικὴν πρέπει ν' ἀπογυμνώσῃ τὸ ἀντι-κείμενόν του, νὰ παρίδῃ τὸ ἰδιαίτερόν του περιεχόμενον, νὰ τὸ προκαλέσῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ ἰδιάζον ἐντὸς του νὰ διαλυθῇ ἐντὸς τῆς διαμορφώσεως («information», εἰδοποίησις) ἀνωθυμίας. Τεχνικὴ εἶναι ἡ ἐμπράγματος ἀριθμητικὴ τῆς φυσικῆς ἐναντι τοῦ πρὸς ἐξαντικειμένισιν κόσμου «ἄνθρωπος».

Τὸ τεχνικὸν ἔργον καλεῖται μεσολάβησις. Διὰ νὰ ζεσταθῇ, ἔπρεπε ν' ἀνάψῃ φωτιάν, διὰ νὰ μετακινηθῇ, ἔπρεπε νὰ βαδίσῃ, διὰ νὰ συζητήσῃ, ἔπρεπε νὰ συναντηθῇ ὁ προτεχνικὸς ἄνθρωπος. Ἀντὶ τῆς φωτιᾶς ἡ κεντρικὴ θερμανσις, ἀντὶ τοῦ βαδίσματος τὸ αὐτοκίνητον, ἀντὶ τῆς συναντήσεως ἡ τηλεφωνικὴ συσκευὴ καθιστοῦν σήμερον δυνατὰς τὴν θερμότητα, τὴν μετάβασιν καὶ τὴν συνομιλίαν. Ἡ Τεχνικὴ ὑποκαθιστᾷ τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν. Ὅ,τι κερδίζεται τεχνικῶς, εἶναι πάντοτε μία ποσοτικὴ καὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ποιοτικὴ ἀνωτερότης. Ὅ,τι χάνεται, εἶναι ἡ ἀμεσότης. Ὁ διακόπτης τῆς τεχνικῆς συσκευῆς διακόπτει κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἀμεσον σχέσιν πράγματος καὶ ἀνθρώπου. Τὸ τεχνικὸν ἔργον μεσιτεύει, ὅ,τι θὰ ἔπρεπεν ὁ ἄνθρωπος μόνος του ν' ἀναλάβῃ καὶ νὰ φέρῃ εἰς πέρας. Γίνεται λοιπὸν διὰ τῆς Τεχνικῆς ὁ ἄνθρωπος ἔμμεσος. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει πλέον ἡ σχέσις, ἀλλ' ἡ χρῆσις· δὲν ζητεῖ τὴν αὐτοσυγκέντρωσιν, ἀλλὰ τὴν διασκέδασιν· δὲν τὸν ἀπασχολεῖ ἡ κατανόησις, ἀλλ' ἡ ἐπιτηδειότης.

Ὅ,τι κάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν Τεχνικὴν, εἶναι ἐν πρώτοις τὸ Ἀπέναντι. Προηγουμένως ἡ φύσις παρίστατο, ἀναλόγως τῆς διαθέσεως, ὡς «ἀγκάλῃ τοῦ Θεοῦ» ἢ ὡς «ὄργανον τοῦ Διαβόλου», ὡς «σύντροφος τῆς μοναξιάς» ἢ ὡς «φυλακὴ τῶν παρεξηγημένων», ὡς «τροφὸς» ἢ ὡς «μητρύα», ὡς «συνεργάτις εἰς τὴν εὐημερίαν» ἢ ὡς «ἀντίπαλος εἰς τὰ ἔργα τοῦ νοῦ». Ἐκ τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου τοῦ τεχνικοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις σήμερον ἐξαφανίζεται, ὅχι ὅμως ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἔχει πλέον τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον διὰ νὰ διατηρήσῃ τοὺς προηγουμένους δεσμοὺς του, ἀλλὰ διότι ἀπέκτησεν ἄλλους δεσμοὺς, διότι ὑποκαθιστᾷ τὰς φυσικάς του σχέσεις. Ὅ,τι διακρίνει τὴν τεχνικὴν σχέσιν ἐκ τῆς φυσικῆς σχέσεως, εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς ἀποστάσεως.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς φύσεως ὑμνεῖ ἢ ἐξορκίζει, δέχεται ἢ ἀπορρίπτει, προσφέρεται ἢ κρύπτεται, ἐξομολογεῖται ἢ

ἔρωτᾷ, συνεργάζεται ἢ ἀντιμάχεται· εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις εὐρίσκεται ἔμπροσθεν ἐνὸς ἑτέρου. Τὸ φῶς τοῦ δωματίου μου εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς στροφῆς ἐνὸς μοχλοῦ ἐκ πλαστικῆς ὕλης ἐπὶ τοῦ τοίχου. Τὸ γινόμενον ἐνὸς τραπεζιτικοῦ λογαριασμοῦ εἶναι συνέπεια τῆς πιέσεως ὠρισμένων πλήκτρων ἐπὶ μιᾶς εἰδικῆς συσκευῆς. Οὔτε ἡ ἐμπειρία τοῦ πυρός, ἡ χρῆσις τοῦ σώματος, οὔτε ἡ μαθηματικὴ πράξις, ἡ πνευματικὴ κίνησις, εἶναι πλέον ἀπαραίτητοι. Τὸ ζητούμενον ἔρχεται «δι' ἄλλης ὁδοῦ». Δὲν εἶναι ἔργον τῆς πρὸς ἐκεῖνο προσωπικῆς μου σχέσεως, δὲν διαλεγόμεθα πρὸς ὅ,τι ἐπιτυχάνομεν, ἀλλ' ἀσυναισθήτως ἐφαρμόζομεν. Ὁ ταμίας δὲν χρειάζεται πλέον νὰ ὑπολογίζῃ, ἀλλὰ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ὠρισμένας κινήσεις τῶν δακτύλων. Ὅτι ἐγὼ ὑπῆρξα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διεξήγαγε τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ νυκτερινοῦ σκότους, ὅτι διὰ τῆς πράξεώς μου ἐπέτυχα μίαν νίκην κατὰ τῆς φύσεως, ὅτι εἶμαι ὁ «αἴτιος» τοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον πληροῖ τὸ δωματίόν μου, οὔτε κἂν τὸ σκέπτομαι. Τὸ φῶς ἐπιμουργήθη «μηχανικῶς» — ἐγὼ ὑπῆρξα ἀπλῶς ἐν μέσον. Δηλαδὴ δὲν εἶναι διόλου ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσω, πῶς θὰ ἐκδιώξω τὸ σκότος, νὰ δημιουργήσω μίαν προσωπικὴν σχέσιν πρὸς τὸ αἰτούμενον, ἀλλὰ, χωρὶς νὰ συγκεντρώσω ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν προσοκὴν μου, μεταβάλλω «αὐτομάτως» τὴν φυσικὴν κατάστασιν τοῦ περιβάλλοντος.

Τὸ ἀπουσιάζον λοιπὸν ἐκ τῶν τεχνικῶν ἔργων εἶναι ἡ ἰδιαιτέρα σχέσις, ἐγὼ ὡς τάδε πρόσωπον, ὡς συγκεκριμένων ἰδιοτήτων καὶ ἀξιώσεων ὑποκείμενον. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ τεχνικὸν ἔργον δὲν κάμει ἐκκλῆσιν εἰς τὸν *hic et nunc* ἄνθρωπον, ἀλλ' εἰς τὴν δεκτικὴν τοῦ δύναμιν, ἐφ' ὅσον εἶναι κοινὴ εἰς ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐξ ἀντιθέτου δὲν ἐνδιαφέρομαι δι' αὐτὴν καθ' αὐτὴν τὴν πράξιν, δὲν ὑποχρεοῦμαι κἂν νὰ συνάψω πρὸς τοὺς ὄρους τοῦ ἔργου μου μίαν ὑπεύθυνον σχέσιν, ἀλλ' ἡ ἀξία των ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ συνεργία των μὲ ἐξυπηρετεῖ καὶ παραλλήλως μένει ἐκτὸς τῆς προσοκῆς μου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κάνω τὴν ἐπαφήν μου πρὸς τὴν φύσιν, ἐπιτελῶ πράξεις, χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸν ἐσωτερικὸν των νόμον, φαίνεται ὅτι κερδίζω χρόνον καὶ σικέψιν, ἀλλὰ παραμένω χωρὶς ἀντικείμενον σκέψεως, ἐλεύθερος δι' ἄλλους συλλογισμούς, ἀλλ' ἀνίκανος νὰ συγκεντρωθῶ, ἐφ' ὅσον μὲ ἀπορροφοῦν ἄλλα τεχνικὰ καθήκοντα, ἐφ' ὅσον ἡ σκέψις δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας μου καθίσταται περιττὴ, μία διὰ τὴν τεχνικὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ζῶ καὶ διὰ τῆς ὁποίας κερδίζω τὴν θέσιν μου ἐντὸς τῆς κοινότητος, ἀσήμαντος καὶ ἀνεπιθύμητος παρουσία. Ἐντὸς τοῦ τεχνικοῦ κράτους, ὅ,τι ἦτο πρόβλημα, σκιάζεται ὑπὸ τῆς ὠργανωμένης λύσεως, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ὑπόλογος. Ὅ,τι εὐρίσκεται ἀπέναντί μου, μὲ παρασύρει εἰς τὸν κύκλον τῆς δικαιοδοσίας του· μου ἐπιβάλλει τὴν ἀπαίτησίν του καὶ τὴν ἐκτελῶ χωρὶς νὰ τὴν κρίνω· γίνομαι κατὰ κάποιον τρόπον ἐξάρτημά του, σχε-

τίζομαι χωρίς να έχω συνείδησιν τῆς σχέσεως, μεταβάλλομαι εἰς ἓν πράγμα δι' ἓν ἄλλο πράγμα ὡς ἐξωτερικός μοχλὸς ἐνὸς ἐντεῦθεν τῶν ἰδικῶν μου ἐρωτημάτων λειτουργοῦντος μηχανήματος. Νὰ διατὶ ἡ μεταφυσικὴ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, ἡ Τεχνικὴ, εἶναι μία ἐκ καταβολῆς ἀντιμεταφυσικῆ τάσις, μία βιαία ἐκκένωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς συστηματικὴ ἀπαγόρευσις τῆς σκέψεως: μία μεθοδικὴ καταπίεσις τοῦ θαυμάζειν ὡς ἡ πλεον ἀντιφιλοσοφικὴ τάσις τῆς ἱστορίας.

Καίτοι ἡ Τεχνικὴ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς παρουσίας συστηματοποιεῖ τὴν ὑποταγὴν τῆς φυσικῆς ἀνάγκης καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ἱστορικὴν δυνατὸτητα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ οὐσία τῆς εὐρωπαϊκῆς τῆς ἐκφράσεως, ὅπως σήμερον ἡ ἐκφρασις αὐτὴ ἐξαπλοῦται ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος, συνίσταται τελικῶς εἰς μίαν συστηματικὴν διάρθρωσιν καὶ ἐπιβολὴν μεταφυσικῶν ἀναγκῶν. Οὐδέποτε ἡ Τεχνικὴ θὰ ἀπέκτα τὰς σημερινὰς τῆς διαστάσεις καὶ κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐνεσάρκωνε τὴν σοβαρωτέραν ἀπειλὴν καὶ συγκρόνως μίαν ἀπροσμέτρητον ἐλπίδα διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν δὲν εἶχε δύο θεμελιώδη γνωρίσματα, πρῶτον: ἐὰν δὲν κατήγετο ἐκ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἐβασίζετο ἐπὶ μιᾷ πνευματικῆς ἀρχῆς, ἡ ὁποία ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον προοδεύει, τελειοῦται, ἐφ' ὅσον παραμένει ἀνέτοιμος, ἐξελίσσεται, διότι συνεχῶς διευρύνει τὸν μεθοδικὸν τῆς ὀρίζοντα καὶ δευτέρον ἐὰν δὲν ἀνεπτύσσετο ὡς ὀργάνωσις τοῦ μὴ ἀναγκαίου καὶ κατὰ τοῦτο ὡς συστηματοποίησις ἐνὸς οὐσιώδους χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Τεχνικὴ ἔχει λοιπὸν μίαν ἐπιστημονικὴν καὶ μίαν μεταφυσικὴν ρίζαν. Ἡ πρώτη ἐπεξεργάζεται τὰ στοιχεῖα τῆς μεθοδικῆς γνώσεως, ἡ δευτέρα συνδέει τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτὴν πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ περιορίζηται εἰς τὸ βιολογικῶς ἀναγκαῖον, ἀλλὰ νὰ θεωρῆ τὸ βιολογικῶς ἀσήμαντον ὡς τὸ τιμιώτατον τοῦ βίου καὶ διὰ τοῦτο, ὅ,τι ἀπλῶς συμβάλλει εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν, ὡς προϋπόθεσιν μόνον διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾷς μεταφυσικῆς διαστάσεως, ἡ ἀπουσία τῆς ὁποίας, ὅταν δηλαδὴ ὁ βίος παρατείνεται χωρίς τὴν δυνατὸτητα ὑπερπηδῆσεως τῶν ἀναγκαστικῶς ἐπιβαλλομένων, χαρακτηρίζει τὴν ἐσχάτην ἀναξιοπρέπειαν, τὸν ἄνθρωπον ὑποβιβάσθοντα εἰς τὴν τάξιν τοῦ ζώου. Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου τεχνικοῦ γνωρίσματος ἀνάπτυξις τοῦ δευτέρου εἰς τὴν γενικοτητα ἐνὸς δι' ὅλους κοινού σχήματος, ἡ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς φυσικῆς ἐπέκτασις βιολογικῶς περιττῶν ἀναγκαιοτήτων ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδιοσυστάσις τῶν προσώπων, ὁ συστηματικῶς συντελούμενος ἐμπλουτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου δι' ἐπ' ἀπειρον πολλαπλασιαζομένων ἀναγκῶν χωρίς αἱ ἀνάγκαι αὐταί, προτοῦ παρουσιασθῶν, νὰ εἶναι προσωπικαὶ ἀξιώσεις, εἶναι τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον κοινῶς ὀνομάζεται «τεχνικὴ».

Ἐνῶ λοιπὸν διὰ τὴν μέχρι τοῦ αἰῶνος τῆς νεωτέρας

φυσικῆς κατασκευαστικῆς ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου σημασίαν εἶχε κυρίως ἡ ἐπεξεργασία τῆς (ἀναλόγως τῆς περιοχῆς) πρώτης ὕλης, διὰ τὴν σύγχρονον Τεχνικὴν τὸ πρόβλημα αὐτὸ χάνει λόγῳ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν δυνατοτήτων συνεχῶς τὴν σπουδαιότητά του, διὰ νὰ μεταμορφωθῆ καὶ τελικῶς νὰ παρουσιασθῆ ὑπὸ ἐντελῶς νέαν ὄψιν. Ἱστορικῶς χαρακτηρίζεται ἡ ἐξέλιξις τῆς συγχρόνου Τεχνικῆς ὑπὸ μιᾶς διαρκοῦς μεταθέσεως τῆς βαρύτητος ἐκ τοῦ τρόπου κατασκευῆς πρὸς τὸν τρόπον προσφορᾶς τοῦ κατασκευάσματος. "Ἦτοι ἐνδιαφέρει ὅλοεν ὀλιγώτερον ἢ μέθοδος ἐπεξεργασίας τοῦ ἀντικειμένου καὶ συνεχῶς περισσότερο ἢ μέθοδος ἐπεξεργασίας τοῦ ὑποκειμένου. Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐννοοῦμεν, ὅτι οὐσιαστικῶς διὰ τὴν Τεχνικὴν «πρώτη ὕλη» εἶναι ὁ ἄνθρωπος. "Ὅσον καὶ ἐὰν φαίνεται περιεργον, τὴν Τεχνικὴν ἀπασχολεῖ κατὰ βάσιν τὸ πρόβλημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀνθρώπου. "Ὅ,τι ὁμῶς γίνεται ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως, ὀνομάζεται εἰς τὴν ὀρολογίαν τῆς Τεχνικῆς «πρώτη ὕλη». Πρώτη ὕλη εἶναι εἰς τὴν Τεχνικὴν τὸ ὑποκείμενον εἰς τὴν ἀνάγκην. Τεχνικῶς συνδυάζονται ὁ φυσικὸς καταναγκασμὸς πρὸς ἓνα μεταφυσικὸν καταναγκασμὸν μὲ μιᾶν διαρκοῦσαν καὶ διὰ τὴν Τεχνικὴν ἀπαραίτητον ἐπίδοσιν τοῦ δευτέρου ὄρου. Τὸ μοιραῖον λοιπὸν τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς τῆς συγχρόνου πρώτης ὕλης εἶναι, ὅτι προσφέρεται εἰς ἀπεριόριστον ἐκμετάλλευσιν, εἰς συνεχῶς αὐστηρότερον καταναγκασμὸν. Ἐνῶ διὰ τῶν νέων ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀπελευθερουμένων δυνάμεων τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς μέχρι τοῦδε ἐννοουμένης πρώτης ὕλης εἰσέρχεται εἰς τὴν σκιάν τοῦ δευτερεύοντος, ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζει διὰ πρώτην φοράν εἰς παρομοίαν ἔκτασιν τὴν σύμφυτον πρὸς τὴν ὑπαρξίν του δυνατότητα τῆς ἀπεριορίστου ἀναπτύξεως τῶν ἀναγκῶν του καὶ συνεπῶς τῆς ἀπεριορίστου μετατροπῆς καὶ προσαρμογῆς του, ὡς τῆς οὐσιωδεστέρας καὶ δι' ὅλα ἰκανῆς ἐκμεταλλευσίμου πρώτης ὕλης.

"Ὅτι ἡ Τεχνικὴ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον τὸν ἐκμεταλλεύεται, ὅτι δηλαδὴ διὰ τῆς δυνάμεως, τὴν ὅποιαν διαθέτει καὶ τῆς αἰγλης, ἡ ὅποια τὴν περιβάλλει, διανοίγει καὶ ἀπειλεῖ τὴν ἱστορίαν ὡς ἡ μεγαλύτερα ἀντιανθρωπιστικὴ τάσις τῶν μέχρι τοῦδε πολιτισμῶν, εἶναι μία ἐπίγνωσις, ἡ ὅποια κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐπρεπε νὰ παρανοηθῆ ὡς ἱστορικὴ τῆς καταδίκη, ὡς ἐὰν ἡ πολιτιστικὴ αὐτὴ ἔκφρασις ἦτο ἀνεξάρτητος τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς προσίμιον ἐνὸς μέλλοντος ἐξανθρωπισμοῦ τῆς Τεχνικῆς, ἀντὶ τῆς συντελουμένης ἐκτεχνικεύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐπίγνωσις αὐτὴ εἶναι τὸ βασικὸν αἶτημα τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς. Ἐπειδὴ ὁμῶς τὸ αἶτημα αὐτὸ δὲν εἶναι τεχνικῆς φύσεως, ἀλλὰ προϋποθέτει μιᾶν ἀπόστασιν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Τεχνικῆς καὶ διότι ἀκριβῶς ἡ ἀπόστασις αὐτὴ σήμερον ἀπουσιάζει, ἡ κρίσις τοῦ ἀνθρώ-

που εύρίσκεται ακόμη εις τὴν ἀνιουσαν. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰ διδάγματα τῆς Τεχνικῆς' νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ ὑπερασπίζεται μόνον ὅ,τι ἀποδίδει, ὅ,τι ἀξιοποιεῖται, ὅ,τι κατασκευάζεται, ὅ,τι ἀναπαράγεται, ὅ,τι ὑπολογίζεται, ὅ,τι ἐπιβάλλεται' ἀντιθέτως νὰ παραμερίζῃ ὅ,τι δὲν συμφέρει, ὅ,τι δὲν εἶναι ἐκμεταλλεύσιμον, ὅ,τι δὲν ἐξαντικειμενίζεται, ὅ,τι δὲν τυποποιεῖται, ὅ,τι δὲν ἐξισοῦται, ὅ,τι δὲν καταναγκάζει.

Ἡ σύγχρονος ἱστορικὴ κρίσις ἔχει τὴν νέαν αὐτὴν στάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐναντι τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου ὡς ἀρχὴν τῆς. Ἄφ' ἑνὸς μὲν ἡ παρεξήγησις τῆς ἐπιστημονικῆς προτάσεως ὡς μεταφυσικῆς ἀληθείας, ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ νοήματος διὰ τῆς σχηματικῆς διαπιστώσεως, ἡ θεώρησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιγράμματος ὡς προτύπου δι' ὅλα τὰ περιεχόμενα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ἀνθρώπου ὡς πράγματος, ἡ ἐκμετάλλευσίς του εἰς τὴν τάσιν του νὰ προσανατολίζεται πρὸς ὅ,τι ὑπερβάλλει τὴν βίαν, ἡ ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅ,τι τὸν καθιστᾷ ἀνώνυμον, εἰς ὅ,τι δηλαδὴ καταστρέφει τὴν ἐλευθερίαν του, εἶναι αἱ δύο μεγάλαι παρανοήσεις τοῦ καιροῦ. Τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ὑπερνικήσεως τῆς θεωρητικῆς αὐταπάτης, ἡ ὁποία ἐθρεψεν ἰδίως τὸ πνεῦμα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἔχουν ἤδη ἀναφανῆ. Ὅμως τὸ πνεῦμα αὐτὸ εὐρῆκεν εἰς τὴν Τεχνικὴν τὸν «δούρειον ἵππον» του. Ὁ δέκατος ἑνατος αἰὼν πιέζει ἀκόμη τοὺς πνευματικοὺς ὤμους τοῦ παρόντος ἀνθρώπου καὶ ταυτοχρόνως τοῦ ἔχει ἀνοίξει μίαν θύραν πρὸς τὴν ἴσως ἀποφασιστικωτέραν ἱστορικὴν του περιπέτειαν. Αἱ δύο παγκόσμιοι καταστροφαί, ὁ ἐνδεχόμενος πόλεμος, ἡ προπαγάνδα, ἡ ψευδαίσθησις ὑπεροχῆς καὶ ἡ παράλληλος ἐπικράτησις τῶν μηχανικῶν, ἡ χρῆσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐξαρτήματος, ὡς μέσου διὰ τὸ μηχανήμα, ἡ ἐκτίμησις του ἀναλόγως τῆς ἰκανότητός του νὰ λησμονῇ τὸν ἑαυτὸν του χάριν τοῦ συστήματος, πρὸς ὄφελος τοῦ σχεδίου, ἐν ὀνόματι τοῦ προγράμματος, ν' ἀμείβεται καθ' ὃ μέτρον ἐπιτυγχάνει τὴν ἐσωτερικὴν του ἀπογύμνωσιν, εἶναι τὰ συμπτώματα εἰς μίαν ἱστορικὴν τάσιν, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ὡς εἰδικεύουσα ἀδιαφορία διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ Τεχνικὴ ἐπιτυγχάνει εἰς τὴν σημερινὴν τῆς ἐκφρασιν πρῶτον τὴν ἐξομοίωσιν καὶ δεῦτερον τὴν ἐκπραγματεύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Πλησιάζει δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι παίζουν εἰς τὴν προσωπικὴν του ζωὴν τὸν ἀσήμαντον ρόλον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λαμβάνει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς στάσιν ἐναντίον τῆς ὑποκειμενικῆς του διαστάσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Τεχνικὴ τοποθετεῖ τὰς ἐθνότητας, τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἄτομα ἐπὶ μιᾶς εἰς ὅλους κοινῆς βάσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς πραγματεύεται τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἡ φυσικὴ ἀντιμετωπίζει τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως ὡς ἀπλᾶς ἐκφράσεις μιᾶς καὶ μόνης πραγματικότητος, τῆς ἐνεργείας. Ὁ-

σοι λοιπόν ζητοῦν νὰ ἐνσωματώσουν τὴν Τεχνικὴν, ὑπερπηδοῦν τὴν ἐθνικὴν καὶ τὴν ἀτομικὴν των ἰδιοτυπίαν. Οἱ Ἄραβες, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν, πρέπει νὰ γίνουν Εὐρωπαῖοι. Διὰ ν' ἀντισταθῆ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἡ Κούβα δανείζεται ρωσικὰ ὄπλα καὶ ἤθη. Προκειμένου νὰ προχωρήσουν εἰς τὸ προσκῆνιον τῆς ἱστορίας, οἱ Κινέζοι ἐγκαταλείπουν τὸν Βοῦδα χάριν τοῦ Χάλυβος, τὴν «νιρβάνα» χάριν τοῦ «κολχόζ». Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τὸ αὐτοκίνητον ὁδηγεῖται καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπὸ τοῦ Αὐστραλοῦ καὶ τοῦ Βέλγου· τὸ ραδιόφωνον συνδέει τὸν ἀκροατὴν πρὸς τὸν ἐκφωνητὴν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀργεντινὴν· ὁ κάτοικος τῆς Νέας Ὑόρκης διαβάζει ταυτοχρόνως τὴν ἴδιαν ἐφημερίδα πρὸς τὸν κάτοικον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου· ὁ κομμουνιστὴς ἀπειλεῖ τὸν κεφαλαιοκράτην, ὅπως ὁ κεφαλαιοκράτης τὸν κομμουνιστὴν. Εἰς τὴν Τεχνικὴν εὐρήκεν ἡ ἀνθρωπότης τὸν κοινὸν παρονομαστὴν ὄλων τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀξιώσεων.

Ὡς *tertium comparationis* τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ Τεχνικὴ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς μίαν νέαν σχέσιν πρὸς τὸν πραγματικὸν κόσμον. Τὸ «πράγμα» δὲν εἶναι πλέον τὸ ἀπέναντι, τὸ ἐξαρτώμενον καὶ τὸ ὑπακούον, ἀλλὰ μία προέκτασις ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸ ἐρωτᾷ, διὰ νὰ τὸ ὑπηρετήσῃ. Δὲν ὑπακούει μόνον ἡ μηχανὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρωτίστως ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν μηχανὴν. Ἡ ἐρώτησις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ μὴχανημα εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον ὑπογραφή μιᾶς ἀνευ ὄρων παραδόσεως. Ὅσοι ἔτυχε νὰ ἐκλιπαρήσουν μόνον ἐπὶ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας τὴν μηχανὴν ἐνὸς αὐτοκινήτου, ἐπὶ τέλους νὰ ἐνδῶσῃ εἰς τὴν τόσον πιστὴν των ἀφοσίωσιν, γνωρίζουν ἐκ πείρας, περὶ τίνος πρόκειται. Τὸ τεχνικὸν ἔργον μᾶς σύρει ἐντὸς ἐνὸς φυσικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἀπαγορεύει κάθε ἐρώτησιν, ἡ ὁποία δὲν ὑπόσχεται μίαν δυνατὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὁμιλοῦν σήμερον περὶ μιᾶς τυραννίας τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν καμμία ἄλλη ἱστορικὴ ἐποχὴ δὲν ἐγνώρισεν. «Ἡ φύσις γίνεται διὰ τῆς φύσεως τοῦ τεχνικῶς ἐργαζομένου ἀνθρώπου οὐσιαστικῶς διὰ πρώτην φοράν πραγματικὸς τύραννος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι»¹⁰. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φύσις τοῦ τεχνικοῦ ἀνθρώπου ἔχει μεταφυσικὸν χαρακτῆρα, δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ τεχνικὸν ἔργον δὲν εἶναι ἀπλῆ φύσις, μία ὁρατὴ μορφή τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ μία ἐνσάρκωσις τῆς ἐλευθερίας. Ὡς ἀντικειμενικὴ ἐλευθερία τὸ ἔργον αὐτὸ σχετίζεται ἀναδρομικῶς πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἡ ὁποία τὸ παρήγαγε, ἡ ὁποία ὁμως αὐτὴν τὴν φοράν δὲν εἶναι μόνον ὑποκείμενον, ἀλλ' ὅ,τι ἀντίκειται εἰς μίαν ὑποκειμενικότητα ἀντικειμενικῶν διαστάσεων. Ἐντὸς τῆς φύσεως εἰσέρχεται διὰ τῆς Τεχνικῆς μία μεταφυσικὴ ἀρχή. Διὰ πρώτην φοράν ὁ φυσικὸς κόσμος ἀποκτᾷ μίαν ὑποκειμενικὴν ἰδιότητα ἐπέκεινα τοῦ μυθολογικοῦ πνεύ-